

LOPEND VUUR

jaargang 13 ■ nummer 5 ■ december 2007 ■ prijs € 2,50

IN DIT NUMMER O.A.

Nieuwe dimensie aan wandelnetwerk Twente

Wandelen bij Lutjegast

Jaagpad van Middelburg naar Veere

Rond Hilvarenbeek 40 km zandpad behouden

Landschapsveiling Ooijpolder

Van het bestuur

TeVoet heeft het afgelopen jaar stevig aan de weg getimmerd. We hebben ons flink laten zien met het onderwerp boerenlandpaden, dat nu een vaste plaats in de wandelwereld heeft ingenomen. We waren te zien op verschillende beurzen, en ook de komende winter kunt u ons tegenkomen op de Fiets- en Wandelbeurs in Amsterdam. We maken een prachtig blad, dat de vorige keer ook aan de donateurs van het Wandelplatform is toegestuurd. En verschillende regio's van TeVoet hebben zich beziggehouden met de ommetjesprijsvraag van landschapsbeheer Nederland.

Dat alles heeft zichtbaar effect. Onze boodschap komt over, blijkt uit de groei van het ledental van onze vereniging. Natuurlijk is wandelen enorm belangrijk. Niet alleen over de duizenden kilometers aan gemarkeerde routes, maar ook gewoon voor een ommetje in de eigen omgeving. Rust en ontspanning, gezond bewegen en genieten van het gevarieerde Nederlandse landschap: het zijn zo maar enkele redenen om de wandelmogelijkheden te verbeteren. En voor het behartigen van de wandelbelangen is een lidmaatschap van TeVoet hard nodig. U kent vast nog wel een wandelliefhebber die nog geen lid is. Geef een lidmaatschap kado met de feestdagen, daar komt een jaar lang plezier van.

INHOUD

Nieuwe dimensie aan wandelnetwerk Twente	3
Mariëndal	4
Op pad met de pont	4
Wandelen bij Lutjegast	5
'Op de kuierlatten'	7
Jaagpad van Middelburg naar Veere	8
LopendVuur route, De Alblasserwaard	9
Rond Hilvarenbeek 40 km zandpad behouden	12
Klompepad "Het Derde Erf"	13
Landschapsveiling Ooijpolder	14
Wandelen in de Ooijpolder 'met Via Natura'	15
Een mistige discussie in Halderberge	16
Kroegentocht over kades en dijken	17
Activiteitenkalender	18
Fiets- en Wandelbeurs	19

Lopend Vuur is het ledenblad van TeVoet, vereniging van wandelaars. Het verschijnt vier keer per jaar.

Ledenadministratie

Hans Dannis, Ruskenstuk 11, 7943 JL Meppel
Tel. 0522-251304, ledenadministratie@tevoet.nl

Redactie

Redactieadres: Heenpolderplantsoen 20, 2807 LT Gouda
Tel. 0182 689712, redactielopendvuur@hnk-uitgevers.nl

TeVoet, vereniging van wandelaars

- voor meer en betere onverharde wandelmogelijkheden,
- voor behoud en herstel van cultuurhistorische paden.

Meer informatie op www.tevoet.nl

Het lidmaatschap van TeVoet bedraagt € 15,- per jaar.

Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij vóór 1 november schriftelijk is opgezegd bij de ledenadministratie.

TeVoet is aangesloten bij de Stichting Wandelplatform-LAW.

Bestuur TeVoet

Kees Rotteveel, voorzitter

Dirk van Kekem, secretaris.

Tuinstraat 54, 3732 VM De Bilt

info@tevoet.nl

Hans Dannis, penningmeester

Harry Benschop

Regiocoördinatoren

TeVoet werkt met contactpersonen in de regio:

Groningen

Paul Wesselius, Regentessestraat 73, 9717 MG Groningen,
Tel. 050-3120917, groningen@tevoet.nl

Friesland

Ben Rutten, Greate Buorren 15, 9024 EJ Weidum,
Tel. 058-2519299, friesland@tevoet.nl

Drenthe

vacature

drenthe@tevoet.nl

Overijssel

Herma Bijenhof, Spade 47, 7672 AD Vriezenveen
Tel. 0546-800373, overijssel@tevoet.nl

Flevoland

Jan Frederik Lubbers, Siriusstraat 3, 8303 ZZ Emmeloord
Tel. 0527-697706, flevoland@tevoet.nl

Gelderland

Vacature

gelderland@tevoet.nl

Utrecht

Ineke Therauf, Vlasstraat 14, 3572 TT Utrecht
Tel. 030-2730658, utrecht@tevoet.nl

Noord-Holland

Fred Triep, Zonhovenstraat 29, 1066 MA Amsterdam
Tel. 020-6155502, noord-holland@tevoet.nl

Zuid-Holland

Jaap Mels, Leeuwerikstraat 2, 2333 VX Leiden
Tel. 071-5171081, zuid-holland@tevoet.nl

Zeeland

Pieter van Rijswijk, Bruelistraat 10, 4421 CR Kapelle
Tel. 0113-343475, zeeland@tevoet.nl

Noord-Brabant

Harry Benschop, Voldijnseweg 2, 5091 KK Oost West en Middelbeers
Tel. 013-5902960 of 06 12498305, noord-brabant@tevoet.nl

Limburg

Vacature

limburg@tevoet.nl

Aan deze Lopend Vuur werkten mee:

Harry Benschop

Rob de Jong

Paul Wesselius

Eeffien Huizing

Jan Frederik Lubbers

Dré Rennen

Kees Rotteveel

Josien van der Laan

Henk Krikke

Vormgeving en opmaak: Sanders Et van Dam Reclame, Utrecht

Extra exemplaren van dit nummer van *Lopend Vuur* kunnen worden besteld door overmaking van € 4,00 (incl. verzendkosten) op giro 372685 van TeVoet in Nieuwegein o.v.v. LV-december 07 + het eigen telefoonnummer.

Volgend nummer verschijnt in maart.

Inleveren kopij vóór 1 februari 2008.

De beleving van water langs Regge en Dinkel

Nieuwe dimensie aan wandelnetwerk Twente

Velderberg bij Hancate (gem. Hellendoorn) met wandelroutes i.s.m. Nivon en Landschap Overijssel

Met 600 km wandelpad langs wateren wil het waterschap Regge en Dinkel het landelijk gebied voor de recreant toegankelijker en aantrekkelijker maken. Het water moet weer meer gaan leven, is de filosofie bij het waterschap. Het moet weer de moeite waard zijn om langs het water te vertoeven. Met de aanleg van het Reggepad en het Dinkelpad wil het waterschap een grote stap zetten.

Het betreft twee paden van resp. 80 en 50 km lang, die lopen van Diepenheim naar Ommen en van Glanerbrug naar Lage/Lattrop, langs een aantal bijzondere punten. Dat zijn veelal de stuwen, sluisen, gemalen en vistrappen, maar ook de uitgevoerde herstelprojecten, nieuwe meanders en overstromingszones. Soms gaat het om monumentale waterbouwkundige werken uit de 19e eeuw, zoals ter hoogte van landgoed Singraven met het vermaarde schuivenhuisje.

Met de paden beoogt het waterschap de wandelaar dus niet alleen een fraaie route te bieden, maar ook kennis te laten nemen van haar werk én de invloed van het waterbeheer op het Twentse landschap. Het worden 'doorverbindingen' voor de ommetjes in het routenetwerk Twente. Onderdelen van het pad langs Regge en Dinkel worden bovendien in ommetjes opgenomen.

De exacte route moet nog worden ontwikkeld. Het voor het plan opgestelde projectvoorstel laat zich er niet over uit of het pad altijd precies langs het water komt te lopen, of dat er ook van af wordt geweken als er in de directe nabijheid iets interessants voor de wandelaar te zien is. Het plan voorziet in kleine infrastructurele aanpassingen, zoals vlonders en overstapjes. Bij het ontwikkelen van de route wil het waterschap de 'LAW-standaard' hanteren, inclusief routeboekje waarin vanzelfsprekend het water centraal staat.

Na de realisatie van het Reggepad en het Dinkelpad gaat het waterschap onderlinge verbindingen tussen beide onderzoeken via het beekdal van de Buurserbeek en de Schipbeek. Verder wordt bekeken hoe –

via Nederlands en Duits grondgebied – kan worden aangesloten op het Vechtdalpad. Bij TeVoet is bekend dat bij de ontwikkeling van het Nederlandse deel van het Vechtdalpad ook het Duitse traject is verkend, tot aan de bron; deze ligt een stuk Duitsland in op de hoogte van Winterswijk. Het is een alleraardigst traject. Om financiële redenen is het er nooit van gekomen om het uit te werken tot wandelroute. Met het waterschap als initiator een nieuwe kans?

Harry Benschop

Bron: Projectplan Kuieren met de stroom mee, het Regge- en Dinkelpad. Waterschap Regge en Dinkel, september 2006.

Onlangs gerealiseerd gedeelte van het plan "Doorbraak" (Almelo) met wandelroutes

Schuivenhuisje bij Denekamp, waterbouwkundig monument en recreatief knooppunt op het "kruispunt" Dinkel/kanaal Almelo-Nordhorn

Mariëndal

Het grootste gebied met natuurontwikkeling van Noord-Holland ligt vlak bij

Den Helder. Mariëndal, 63 hectare groot, is om doorheen te struinen en TeVoet is daar tuk op.

Dankzij Sinterklaas een pontje

Er is gras, er is zuring, er is water, er zijn windwaaien, er is riet en er is heel veel

hemel. Schitterende wolkenluchten. Lage horizonten. Ongelooflijk veel weidevogels. Voor de wandelaar of fietser wordt in de Eemnesser Polder het uitzicht nergens belemmerd. Midden in deze polder is in juni jl. een nieuw zelfbedieningspontje in gebruik genomen, en wel over de Eemnesservaart van de Noord-Ervenweg naar de Zuid-Ervenweg.

Het nieuwe pontje maakt deel uit van het plan Toekomst Polderwegen. In dit plan zijn verschillende maatregelen opgenomen om de recreatieve beleving van de Eemnesser Polder te vergroten. Het veer is ook onderdeel van het Nationaal Landschap Arkenheem-Eemland. De aanleg is mogelijk gemaakt met steun van het waterschap, de provincie en de Dienst Landelijk Gebied.

Door het pontje is er voor de zuid-noordroute over de Wakkerendijk-Meentweg een alternatief ontstaan. De gemeente Eemnes heeft gekozen voor een pontje omdat de

Eemnesservaart nog wel bevaren wordt, onder meer bij de jaarlijkse intocht van Sinterklaas – patroonheilige van Eemnes.

De veerstoepen en toevoerwegen zijn perfect verzorgd. Het vaartuigje, gebouwd in Leimuiden, ziet er robuust uit en ligt hoog op het water; hoger dan gebruikelijk vanwege de hoog gelegen weg langs de vaart. Er kunnen per keer acht personen met fietsen mee. De oversteek is ter plekke vier keer de lengte van het pontje. Met lieren draaien de passagiers zichzelf naar de overkant, wat bij dit bootje weinig inspanning kost. Meteen al is er veel belangstelling, niet alleen van mensen uit de buurt. Wandelaars en fietsers hebben extra mogelijkheden gekregen.

12 km wandelen

Ons tochtje begint deze keer bij het vertrouwde autoveer in Eemdijk. Iedereen die de rivier de Eem kent, weet dat deze hier op z'n mooist is. Op deze pont, die niet op zondag vaart, kun je frisdrank, aardappelen en een landelijke krant kopen. De veerman schat dat er jaarlijks zo'n 20.000 fietsers en 10.000 auto's worden overgezet.

We gaan met de pont mee en volgen wandelend de Eem richting Eemnes. Na drie kilometer kronkelt het fietspad langs de Eemnessersluis. Een stukje verder ligt dan het nieuwe trekveer. We draaien onszelf naar de andere kant, richting Eembrugge. Daar gaan we de brug over. We wandelen via het asfalt terug naar Eemdijk. Het is een tochtje van 12 km, maar er zijn ook trips te bedenken die bijvoorbeeld de verrukkelijke theetuin van Eemnes als tussenstop hebben.

Ten slotte

De fietsboot biedt de mogelijkheid om van Amersfoort, Soest of Baarn naar Eemdijk te gaan (www.eemlijn.nl). De uitstapplaats aldaar ligt naast de veerpont. Eemdijk is per openbaar vervoer te bereiken vanuit Bunschoten met buurtbus 503.

Rob de Jong

Het terrein sluit aan op de Donkere Duinen (inderdaad: veel bos) en een park. Mariëndal is voormalig bollenland, hier en daar afgegraven om natuurlijke waterstromen een kans te geven. Dat is goed gelukt, misschien wel te goed. Op een droge, warme dag in de natte zomer van 2007 was het vooral een kudde koeien die genoot van de hoge waterstand. Voor de wandelaar zonder lieslaarzen was er weinig lol aan, behalve de wandeling over een halve maanvormig dijkje door Mariëndal, dat doodloopt op de vrij drukke weg naar Callantsoog. Nog geen 50 meter (illegaal) struinen verder bereikten we de LAW Hollands Kustpad.

Conclusie van de expeditie: het gebied lijkt te klein, te nat en te geïsoleerd om voor de wandelaar interessant te zijn. Maar misschien is er wat meer tijd nodig?

Kees Rotteveel

Een beetje te nat om spontaan te gaan struinen

Zelfbedieningsvoet-/fietsveer over de Eemnesservaart-Eemnes

OP PAD MET DE PONT

Wandelen bij Lutjegast

Eén van de 24 wandelingen in de *Wandelgids voor Groningen, Nederland Deel 2*, van uitgeverij

Stap voor Stap te Nijmegen, beschrijft een 14 km lange wandeling rond Grootegast, 'het oudste cultuurgebied van Europa'. Deze route is op 12 mei j.l. door mijn echtgenote Geesje en mij, als organisatoren, gelopen met een aantal TeVoet-leden.

Bij de verkenningen voor deze wandeling kwamen we het volgende tegen. Een wat recentere beschrijving, *Struunroute 3* (herziene uitgave van zomer 2002), spreekt van 19 km. Deze route gaat door Niekerk,

terwijl de *Wandelgids* vóór Oldekerk naar het noorden voert. Dat kan het afstandsverschil echter niet verklaren. Naar mijn

indruk is de wandeling inderdaad minstens 18 km. Beide officiële wandelingen omvatten vrijwel uitsluitend asfalt om de voeten over te verplaatsen. Als echte TeVoeters vinden wij dat onze eer te na. Met een kleine afwijking van de route was er een stukje onbestraat in te zetten, van zo'n 1,5 km, door af te slaan door een parkje vóór Oldekerk.

Toen we bij Lutjegast kwamen, ontmoetten we diverse sportieve dorpelingen die daar wandelden of fietsten. Zij vertelden over een ambitieuze wandeltocht op 15 september 2007 van een km of 35, maar wisten ook te melden dat er vanuit Lutjegast een Abel Tasmanpad en een Rikkerdapad zouden zijn. We hebben eerst maar eens de geplande route gelopen door de Mieden en over asfalt naar Grootegast.

Abel Tasmanpad en Rikkerdapad

Een beschrijving van het Abel Tasmanpad is als gps-route te vinden, waarbij er sprake is van een lengte van 3 à 4 km. We zijn bij Lutjegast gaan zoeken naar deze paden. De Spar-winkel hielp ons aan een foldertje dat een beginpunt noemde. Dat spoorden we op (zo groot is Lutjegast nu ook weer niet) en we liepen eerst het Rikkerdapad. Het bleek rond het zuidoosten van het dorp te lopen en was nogal kort. Het beginpunt van dit Rikkerdapad gaf ook toegang tot het Abel Tasmanpad, dat langer was. Op tweeterde vanaf Lutjegast, richting Grootegast, was er een

keuze mogelijk om door te lopen naar Grootegast of terug naar Lutjegast.

Het pad was in prima staat, goed te vinden via paaltjes, aangelegd door Staatsbosbeheer (hun website noemt het overigens niet). Dat hele gebied bestaat uit recent ontwikkeld natuurgebied – werkelijk prachtig: grasvelden met bloemen, allerlei bosjes, waterpartijen. Staatsbosbeheer heeft enige 'grapjes' toegevoegd: met een veredeld vlot over een aangelegd petgat, klimmen over bomen dwars over het pad, een klein hutje om in te schuilen, vlonders waarop je een beetje in het water zakt en een nieuw gemaakte eendenkooi.

Van vlak voor Lutjegast tot de parkeerplaats in Grootegast is het mogelijk onverhard te wandelen, zo'n 5 à 6 km, het laatste stuk door een fraai park. Er bestaat daar een vereniging van boeren, die het landschap ook voor recreatieve doeleinden willen ontwikkelen. Ook elders langs de route zijn er aan de natuur terugggegeven landbouwgronden te zien.

Er blijken, door diverse verenigingen van agrariërs en instanties, meer van zulk soort paden aangelegd te zijn of te worden. Daar zal ik, als verse regiocoördinator Groningen, eens wat dieper in duiken.

Paul Wesselius

Met de knapzak rond Wijster

De VAM en Wijster worden vaak in één adem genoemd. De knapzakroute Wijster laat de VAM links

liggen en gaat richting Landgoed Vossenberg, opgericht door de Landmaatschappij Drenthe.

De Vossenberg

In de jaren '20 is er veel veranderd rond Wijster. Enkele jaren voor de komst van de VAM werd de Landmaatschappij Drenthe opgericht. De aandeelhouders kochten bij wijze van geldbelegging uiteindelijk ruim 500 hectare heidegrond ten oosten van Wijster. In hoog tempo is die tot cultuurgrond omgewerkt. Naast het centrale

landhuis De Vossenberg liet de maatschappij elf grote pachtboerderijen bouwen. Slechts twee van de oorspronkelijke boerderijen maken nu nog deel uit van het landgoed, de rest is in handen van Stichting Het Drentse Landschap.

Over het Hamveld, een van de oudste natuurkernen op het landgoed, loopt een heel mooi paadje – het mag eigenlijk niet eens die naam hebben – waarvan je zou wensen dat je zoiets in veel meer natuurerreinen tegenkwam. Je loopt er ook door wat er nog van oude wegbeplanting is overgebleven; de vroegere zandweg is eigenlijk al niet meer als zodanig te herkennen.

Iets eerder, in het Reigerveen, voert de route over een nog duidelijk als zodanig te herkennen laan. Het is een laan van het oude landgoed, met dubbele rijen bomen

aan weerszijden, die eigenlijk nergens naartoe leidt. De aandeelhouders van toen waren kennelijk nog niet altijd op geld uit, het oog wilde ook wat. Door de vele onderbegroeiing blijft het majestueuze karakter van de laan nu onderbelicht. Hierdoor wordt ook het zicht op de aan weerszijden van de laan ingerichte gebieden bemoeilijkt. Dit zijn moerasachtige laagtes, vennen en – op de hogere stukken – heideveldjes en bosjes die zijn aangelegd in het kader van 'De nieuwe kijk op het Oude Diep'. Het Oude Diep mag zijn natuurlijke loop weer zoeken en krijgt veel ruimte om buiten zijn oevers te treden. Ook vanuit cultuurhistorisch perspectief is het beter laten uitkomen van de laanbeplanting een pluspunt. Het zou mooi passen in de gebiedsgerichte aanpak van

(Lees verder op volgende pagina)

het Oude Diep, waar het zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat herstellen van het beekdal voorop staat.

Nieuw jasje

De knapzakroute Wijster is een van de routes die in een nieuw jasje worden gestoken, nu als cultuurhistorisch project van de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe (BOKD) en Stichting Het Drentse Landschap. Halverwege de jaren tachtig zijn de knapzakroutes ontwikkeld. BOKD en verenigingen van Dorpsbelang stonden toen aan de wieg ervan, als een van de pogingen om het draagvlak voor de voorzieningen in de kleine dorpen (winkel, café, bus) te versterken. De knapzakroutes waren eigenlijk een ommetje avant la lettre, maar dan een flink ommetje: zo'n 15 tot 20 km. In totaal verschenen er zestig knapzakroutes: ruim 1400 km door zeventig dorpen. De knapzakroute van Wijster is met dertien kilometer een van de kortste. Uitgeverij In Boekvorm verwacht dat in augustus achttien routes in een nieuw jasje leverbaar zijn. Bij de herziening zijn ook de routes zelf grondig onder handen genomen.

Als je kijkt naar de oorsprong van de knapzakroutes, dan heeft het cafetaria in Wijster er leuk op ingespeeld door onlangs zijn naam te wijzigen in 'De Knapzak'. Het is duidelijk dat je hier als Knapzak-wandelaar welkom bent.

Ook over de bus maakten de dorpsbewoners zich destijds druk. Wandelaars zouden er goed gebruik van kunnen maken om in Wijster te komen. Hij rijdt sinds kort elk uur (niet in het weekend). Helaas zijn de aansluitingen van trein op bus ronduit beroerd, gaf zelfs de chauffeur op de terugweg aan. De inspanningen van provincie en gemeente voor beter openbaar vervoer naar de kleine dorpen in Midden-Drenthe komen zo wel slecht uit de verf.

Kanalen

Op de knapzakroute Wijster – deze heeft nummer K9 – word je langs meer cultuurhistorische interessante plekken geleid. Een hiervan is de enige overgebleven brug over het VAM-kanaal, een prachtig stuk vakwerk dat geheel in elkaar geklonken zit met klinknagels, en enkele jaren geleden volledig is gerenoveerd. De twee andere bruggen over het VAM-kanaal zijn helaas verdwenen. Zij maakten geen deel uit van de openbare weg, wat wel het geval was bij de overgebleven brug.

In de tijd dat VAM en Landmaatschappij Drenthe actief werden rond Wijster is ook het Lindhorst Homankanaal gegraven. Zo'n vijfhonderd werkloze veenarbeiders uit de omgeving van Emmen hebben er drie jaar aan gewerkt. In 1970 was het

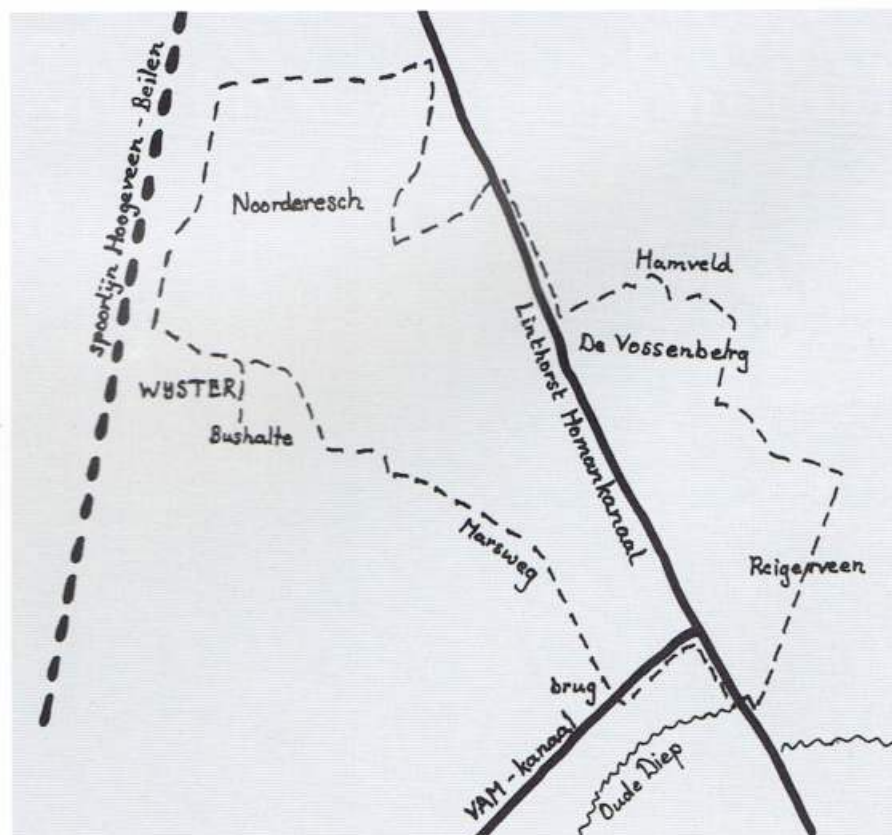

Het cafetaria in Wijster heeft er leuk op ingespeeld door zijn naam 'De Knapzak'

alweer over en uit met de scheepvaart op het kanaal en het erop aantakende VAM-kanaal. De jaagpaden van weleer zijn nu weelderig begroeid. Pas twee jaar terug zijn de 'kruisingsregels' tussen het Oude Diep en Lindhorst Homankanaal veranderd. Liep al de jaren het Oude Diep dood op het kanaal, nu zijn de rollen omgedraaid en stroomt het Oude Diep weer als vanouds door.

Zo'n halfuurtje loop je langs beide kanalen. Bij de brug waar je het Lindhorst Homankanaal verlaat, ligt aan beide zijden

een prachtige grasdijk, waar je zo over verder wil lopen. Helaas is deze niet opengesteld, en ook niet echt in te passen in de knapzakroute. Je zou er wel van een ander, meer open landschap kunnen genieten, en ook nog van een andere grond onder je voeten: gras. Die voeten hebben op K9 overigens niets te klagen: veel onverharde paden in allerlei toonaarden, van brede zandwegen, tot karrensporen en nauwelijks herkenbare paadjes, met steeds weer andere begroeiing erlangs. Afwisseling genoeg, ook voor je ogen.

Het enige minpuntje is het eerste stuk van de wandeling: zeker drie kilometer over verharde weg, waarvan anderhalf over de Marsweg. Hoewel dit geen drukke weg is, vraag je je onwillekeurig af of het niet mogelijk was om enkele oude veldwegen aan weerszijden van de weg aan elkaar te knopen tot een mooie route langs houtwallen en door weilanden. Ook dit gebied behoorde tot het landgoed Vossenbergh (nu van Het Drentse Landschap), het cultuurhistorische karakter van de route zou erdoor toenemen.

Kortom, K9 is een aantrekkelijke route, langs paden – volgens de uitgever – die je moet weten om ze te vinden. Met nog enkele nieuwe paadjes zou de route nóg aantrekkelijker kunnen zijn.

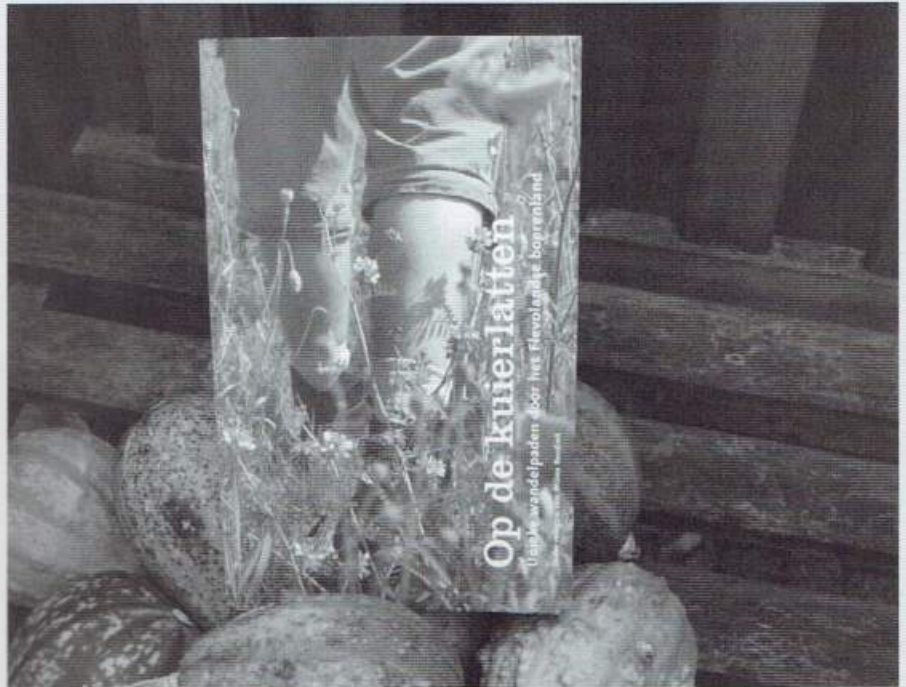
Harry Benschop

OM TE LOPEN

Knapzakroute Wijster

Het boekje met de routekaart K9 is te koop bij de VVV's in Drenthe en bij Cafeteria De Knapzak. Het kost € 5,25, evenals de andere nieuw uitgegeven routes. De knapzakroute Wijster is 13 km lang; geen horeca onderweg. De route is niet bewegwijzerd. Wijster is bereikbaar vanaf station Hoogeveen en Beilen met bus 236, elk uur tot zes uur 's avonds (niet in het weekend).

Een overzicht van alle knapzakroutes staat op www.knapzakroutes.nl. Op deze site vind je ook de laatste informatie over de route, horeca- en overnachtingsadressen.

'Op de kuierlatten'

Van de pocket *Op de kuierlatten; unieke wandelingen door het Flevolandse boerenland* is een tweede druk verschenen.

De 'Op de kuierlatten'-wandelingen voeren over boerenerven, akkers, weilanden, door bossen en over dijken, en zelfs door een wijngaard. Een aantal is gefinancierd met geld voor de boerenlandpaden (zie *Lopend Vuur* van september 2007).

De 'Op de kuierlatten'-routes liggen verspreid over Flevoland: drie wandelingen zijn bij Lelystad uitgezet, één in Dronten en de overige acht in de Noordoostpolder. De lengtes variëren van korte wandelingen, geschikt voor een middag, tot wandelingen van 12 km. Ten opzichte van de eerste druk zijn de wandelingen bij Almere vanwege vandalisme en organisatorische problemen verdwenen. Ook is de wandeling in het noordwesten van de Noordoostpolder opgeheven. Interessante nieuwkomer is het vuurtorenpad tussen Blokzijl en Marknesse, enkele andere zijn uitgebreid.

De routes zijn met voetstappen gemarkeerd. Aan het begin van elke route treft de wandelaar een informatiebord aan met daarop uitleg over de route. In het boekje is een nadere beschrijving van de route opgenomen, maar ook is er meer te lezen over de betrokken boeren(organisaties) en hun motivatie om deel te nemen aan dit project. Biologisch en gangbaar telende boeren bewijzen met hun verhalen dat ze meer zijn dan boer. Ze zijn moderne ondernemers, met oog voor natuur en milieu. "De boeren hier, horen in dit landschap. Ze doen al jaren aan een vorm van

natuurbeheer. Het is tenslotte je eigen land. Je woont er. Je werkt er. Dus maak je er iets moois van," aldus één van de initiatiefnemers. "De groene ruimte is van ons allen. Je verzorgt het voor alle Nederlanders. Het milieu is voor iedereen van belang," voegt een biologisch boerende akkerbouwer toe.

Veel van de betrokken boeren hebben 'hun' wandelroutes aangekleed met leuke extra's als een theeschenkerij, boerderijwinkel of de mogelijkheid om het boerenbedrijf te bezichtigen. Ook deze wetenswaardigheden staan in het boekje vermeld. Het wordt uitgegeven door uitgeverij Graphein, in samenwerking met Landschapsbeheer Flevoland, dat de initiatiefnemers met projectbegeleiding faciliteert.

Op de kuierlatten, unieke wandelingen door het Flevolands boerenland, (86 pagina's, met foto's geïllustreerd, ISBN 978 90 776 0603 2) is voor € 9,50 te koop bij de Flevolandse VVV's of voor € 12,50 (incl. administratie- en verzendkosten) te bestellen via de website www.opdekuierlatten.nl

Jan Frederik Lubbers

Onderdeel van het 'Wandelnetwerk Zeeland' Jaagpad van Middelburg naar Veere wordt in ere hersteld

Inmiddels is er ook al een wandelpad vanaf de Oude Veerseweg naar de heul aangelegd en een picknickplek (foto waterschap Zeeuwse Eilanden)

Binnenkort kan er weer worden gelopen over het jaagpad langs het Kanaal door Walcheren, over gras. Het pad wordt opgenomen in het Wandelnetwerk Zeeland. Pogingen om over het jaagpad een fietspad aan te leggen, zijn definitief van de baan.

Kanaal

Het jaagpad is in 1817 aangelegd bij het graven van het Kanaal naar Middelburg, de voorloper van het huidige Kanaal door Walcheren. Eeuwenlang zijn handelsschepen van onder andere de VOC langs de oostzijde van Walcheren gevaren om in Middelburg te laden en lossen. Verschillende keren was al vanaf die kant een nieuwe verbinding met de stad gegraven, omdat de toegankelijkheid van de vaargeul langs het eiland nogal eens veranderde.

In 1817 kwam er een directe verbinding vanaf het Veerse Gat, het huidige Veerse Meer, naar Middelburg. Zo'n vijftig jaar later werd de monding van het Kanaal naar Middelburg onder invloed van een sterke Veerse lobby verlegd langs Veere. Dat verklaart de vreemde knik op driekwart. Het grote grasveld en wat dijkes verraden de oude monding nog. In 1870 is het kanaal ook doorgetrokken naar Vlissingen. Tijdens de oorlog raakte het jaagpad in de vernieling, waarna het werd gesloten. Het was een voetpad bij uitstek: een jaagpad om zeilschepen met behulp van paarden- of mensenkracht naar Middelburg te slepen.

Netwerk

Vóór 1944 was Walcheren dooraderd met een netwerk van meer dan 200 kilometer aan voetpaden: lange en korte voetpaden,

die boerderijen, buurtschappen en dorpen met elkaar verbonden. Na de inundatie ging het eiland drastisch op de schop, waarmee alle voetpaden verdwenen, op een enkel stukje na. Het traject van het voetpad dat als jaagpad van Middelburg naar Veere liep, ligt er nog helemaal, maar is niet opengesteld. Het enige wat nodig is om erover te kunnen wandelen, is de toestemming van grondeigenaar of pachter, hier en daar een hekje of een overstapje.

Openstelling van het jaagpad voor wandelaars is al ruim tien jaar de vurige wens van de Stichting Voetpaden Walcheren. Enkele jaren geleden heeft Aagje Feldbrugge in Lopend Vuur al eens aangegeven hoe de stichting 'het reizen te voet op Walcheren' weer mogelijk wil maken.

Openstelling past ook prima in het Wandelnetwerk Zeeland, dat de provincie Zeeland nastreeft. Een nota hierover heeft het provinciebestuur begin dit jaar vastgesteld. De provincie blijkt ook nog eens eigenaar van het kanaal en de gronden erlangs, inclusief jaagpad en dijken. Toch was er nog heel wat overleg nodig om te voorkomen dat het oude jaagpad werd omgetoverd tot fietspad. Infra-gedeputeerde Toine Poppelaars heeft het idee van een fietspad van de hand gewezen: "Om het financiële aspect (hij schat de aanleg op twee tot drie miljoen, terwijl een wandelverbinding nagenoeg niets hoeft te

kosten, red.), maar ook omdat het in strijd is met het provinciale Omgevingsplan. Daarin staat dat we zoveel mogelijk onverharde paden willen, dat we het landschap willen versterken en dat de Zeeuwse natuur, het landschap en de cultuur beleefbaar moeten zijn." Hij voegde er – zeer terecht – nog aan toe dat een derde fietsverbinding tussen Middelburg en Veere, naast het fietspad over de Veerseweg en het slingerweggetje over de Oude Veerseweg, toch wel overdreven is. Voor het Wandelnetwerk Zeeland is het jaagpad anderzijds een unieke kans.

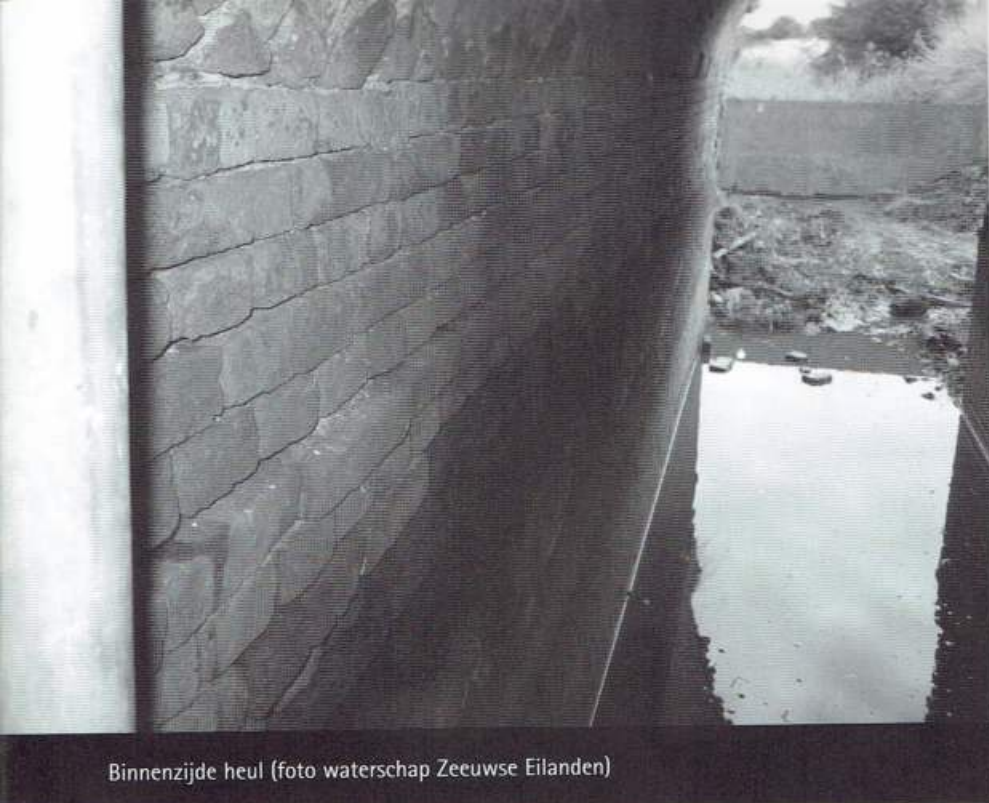
Oude heul

Niet alleen de Stichting Voetpaden Walcheren, maar ook het Zeeuwse Landschap zag niets in een verhard fietspad. Beide verwezen ook naar de situatie ten zuiden van Middelburg, waar een verhard fietspad ligt. "Ja, je kunt erover lopen," zegt Feldbrugge, "maar een fietspad is wezenlijk iets anders dan een voetpad. Fietspaden worden op Walcheren ook veel gebruikt: als wandelaar moet je voortdurend opzij stappen." De stilte, de serene rust die er nu heerst, slechts af en toe onderbroken door de beroepsvaart of de pleziervaart, het zicht op het karakteristieke silhouet van Veere of Middelburg – het maakt dus niet uit welke kant je uitloopt. Feldbrugge ontzenuwt in haar reactie nog een punt: "De oever, met het oude jaagpad, is breed en gevarieerd genoeg om te voorkomen dat je het gevoel hebt over een rechte streep te lopen. Er staan wat bosschages, hier en daar loopt vee, voor mens en dier is plaats genoeg."

Het Zeeuwse Landschap wil het door meer aanplant nog fraaier maken. Voor de natuurbeheerder speelde ook nog een rol dat wandelaars boven over de dijk zouden gaan lopen als er eenmaal een fietspad ligt. En aan de andere kant van de dijk ligt een kwetsbaar weidevogelgebied van de 'Oude Veerseweg'.

Binnenzijde heul (foto waterschap Zeeuwse Eilanden)

Halverwege het jaagpad ligt ook nog een oude heul. Een heul is een doorgang voor water door een dam, een gemetselde voorloper van de tegenwoordig gebruikte betonnen duikers. Voorwaarde bij restauratie die het afgelopen najaar is uitgevoerd, was dat dit cultuurhistorisch monumentje toegankelijk gemaakt zou

worden. Het Zeeuwse Landschap, met het waterschap partij bij de restauratie, wil er een rustpunt bij inrichten. "Dat zal het zeker niet worden als er groepen fietsende en brommende schooljeugd voorbijkomen," aldus directeur Martin Hemminga. De plannen voorzien nu in twee oversteken voor de wandelaar over de kanaaldijk:

één naar een oude stortplaats waarop een uitkijkpunt komt naar het weidevogelgebied, en één bij de heul waar je ook verder landinwaarts kunt lopen voor een kleiner ommetje vanuit Middelburg of Veere.

Wandelkaart Walcheren

Provinciaal coördinator Marion Struik van het Zeeuwse Wandelnetwerk verwacht dat het jaagpad binnen twee jaar – "uiterlijk eind 2009" – kan worden opengesteld. "Er moeten door de directie Infrastructuur nog afspraken worden gemaakt met de pachters. Daarbij speelt ook de Pachtwet." Zij heeft goede hoop dat het jaagpad samen met enkele andere nieuwe paden op Walcheren – het waterschap werkt bijvoorbeeld samen met de provincie aan een wandelverbinding langs de Domburgse Watergang van Middelburg naar Domburg en Westkapelle – binnen twee jaar een voor de wandelaar interessant wandelnetwerk op het voormalige eiland vormt. "Dan komt er ook een kaart waarop het allemaal is aangeduid." Een rondje Middelburg-Veere, heen via het jaagpad en terug via de Veerse Kreek en een laarzenpad langs de Veerse watergang, wordt dan een aantrekkelijk 'reisje te voet'.

Harry Benschop

LopendVuur route

De Alblasserwaard, het andere Zuid-Holland

Over eindeloze kades, langs molens en karakteristieke streekbebouwing naar de vestingsteden Nieuwpoort en Schoonhoven

Wandelen in de Alblasserwaard is wandelen in het andere Zuid-Holland, het Zuid-Holland waar nog rust en stilte heerst. Bij de start van de wandeling word je eerst nog heel nadrukkelijk geconfronteerd met

de 21e eeuw. De A15, de Betuwelijn en de N216 lopen bij Schelluinen namelijk parallel. Langs de randen van de Alblasserwaard zijn de veranderingen in het landschap het ingrijpendst geweest, maar als je de kaart van rond 1900 vergeelijkt met die van nu, blijkt dat de veranderingen voor Nederlandse begrippen uitzonderlijk beperkt zijn gebleven. De structuur van het landschap is in grote lijnen hetzelfde. In feite is het Middeleeuwse landschap nog aanwezig.

Dat landschap is tussen 1000 en 1200 ontstaan door de ontginning van het veen onder leiding van de graven van Holland en de bisschoppen van Utrecht. De dooraadering met sloten, riviertjes, vlieten en weteringen, het dominerende agrarische karakter, de rust, de weidsheid en de historische bebouwing maken het tot een uniek cultuur-historisch landschap. Hier kun je nog genieten van verre zichtlijnen met een relatief gave horizon.

Schelluinse Vliet

De Schelluinse Vliet werd in de dertiende eeuw gegraven om het overtollige water (inklinking van het veen) af te voeren. De

(Lees verder op volgende pagina)

L o p e n d V u u r r o u t e

parallel aan de Vliet gelegen kade, waarover de wandeling loopt, is pas sinds een paar jaar opengesteld voor wandelaars. In het voorjaar en het begin van de zomer kan het gras hier erg hoog zijn. De kade fungeert namelijk ook als ecologische verbindingzone tussen de Giessen en de Dordtse Avelingen.

De Schelluinese Vliet met de Scheiwijske Windmolen

Het kan zijn dat je na het inslaan van de Reigerstraat niet direct de kade op kunt, omdat daar soms een verbodsbordje staat. In dat geval kun je de markering van het Postpad volgen. Deze leidt je door de nieuwbouwwijk verderop naar de kade. (Graag melden bij TeVoet Zuid-Holland als je problemen ondervindt.)

De weg langs de Schelluinese Vliet (de Voordijk, andere kant van het water) was vroeger onderdeel van de postroute naar Brabant. De Hollandse steden dwarsboomen (gelukkig) de verbetering van de route uit concurrentieoverwegingen, zodat we hier nu nog rustig kunnen wandelen.

Molens

In de Alblasserwaard zijn relatief veel molens bewaard gebleven. De eerste molen die we tegenkomen is de Scheiwijske Windmolen uit 1638. Pas in 1974 is deze buiten gebruik gesteld. Iets verderop ligt de Lutjewaardsemolen in het weiland langs de Giessen. In de archieven is terug te vinden dat er al in 1456 sprake was van bemaling op deze plaats. Deze molen en de Scheiwijske molen zijn de enige overgebleven molens uit een poldercombinatie die het 'Land van de zes molens'

werd genoemd. Bij Den Dool komen we nog een wipmolen tegen.

Aan het eind van de Langerakse kade passeren we de Westermolen. Deze heeft tot in de 20e eeuw gezelschap gehad van nog twee molens: de Oostermolen (afgebroken in 1939) en de Achtkantemolen (afgebrand in mei 1940). Voor meer informatie over de molens kun je terecht op de website www.simav.nl.

Giessen

De Alblasserwaard kent een buitengewoon regelmatige indeling met een overheersende oost-west-richting. Vlak voor de ontginningen van de Middeleeuwen werd het overgrote deel van de Alblasserwaard ontwaterd door een aantal veenstroompjes. De Giessen en de Kromme Giessen zijn hier voorbeelden van. Deze werden in opdracht van Floris V met elkaar verbonden. Na de Appelmansbrug lopen we naar het gemaal waar de Kromme Giessen en de Giessen bij elkaar komen.

Op de vruchtbare en relatief goed bewoonbare stroken langs de riviertjes werden boerderijen gebouwd. Langs de Giessen en de Noordeloos treffen we

R o u t e b e s c h r i j v i n g ▶

Het begin van de wandeling is de bushalte 'Rijksweg' in Schelluinen (zie OV).

Loop in westelijke richting naar de rotonde en ga Schelluinen in. Zandkade wordt Voordijk.

Sla linksaf Reigerstraat in en ga direct na de brug rechtsaf kade op. De kade loopt parallel aan de Schelluinese Vliet. Kade volgen (bijna 3 km) tot aan het eind.

Rechtsaf. Appelmansbrug over, en direct linksaf doodlopende weg in.

Links om het gemaal met woonhuis lopen. Graskade op en weiland in. De oever van de Giessen volgen richting Lutjeswaardse molen. (Als het Postpad rechtsaf gaat dit dus NIET volgen).

Over het molenerf en pad vervolgen. Aan het eind van het weiland hek over. Langs rode schuur.

Op de openbare weg links. Na ongeveer 500 m op driesprong linksaf, de brug over: Overslingeland.

1e weg rechts. Waar de asfaltweg naar links buigt rechtdoor graspad in. Einde graspad rechts. Op driesprong links aanhouden. Je loopt nu door de bebouwing parallel aan de Giessen. Op een bepaald moment versmalt het asfaltweggetje tot een voetpad en gaat onder de provinciale weg door.

Rechtsaf, Noordzijde op. Je bent nu in Noordeloos. Je loopt het hele dorp door met het water van de Giessen steeds rechts. Bij boerderij Giessenhoek links aanhouden. Je verlaat nu de bebouwde kom. Aan de rechterkant van de weg staat, even verderop, een wipmolen. Na de molen kun je in de brede berm rechts lopen.

Aan het eind van het bermpad rechts de asfaltweg op, brug over, en direct links kade op.

Deze kade, de Noordelose kade, blijven volgen (kade maakt een aantal haakse bochten: links, rechts, links, rechts) tot aan asfaltweg.

Op asfaltweg links. Na ongeveer 200 meter (tegenover een huis) weer links. Langs populierenrij, SBB bordje 'Vrij wandelen' (het bos is aan je rechterhand) doorlopen tot aan het einde van het bos. Het pad buigt rechtsaf, doorlopen tot bruggetje. Bruggetje over en rechtsaf (vanaf dit punt tot aan Nieuwpoort volgen we de LAW-markering van het Oeverloperpad).

Kade maakt na enige tijd haakse bocht naar rechts en loopt dan parallel aan de weg. De kade komt aan het eind met een bocht naar links uit op de asfaltweg. Deze oversteken en de kade aan de overkant (Langerakse kade/Goudriaanse kade) vervolgen. De kade eindigt op het erf van de Westermolen. Voorbij de molen rechtsaf kade op parallel aan de N216. Asfaltweg oversteken en kade vervolgen.

De kade komt uit in Nieuwpoort. Op asfaltweg rechts. Je loopt nu (steeds rechtdoor) Nieuwpoort in. In het centrum (na stadhuis anno 1696) links richting Schoonhoven. Lekdijk volgen tot aan Schoonhovense Veer. Pont naar Schoonhoven nemen.

Na de pont linksaf, door de poort; aan het eind links en direct weer rechts. Je bent nu aan de hoofdgracht: de Haven. Deze helemaal uit lopen (langs de Waag, nu café-restaurant).

Aan het eind: over een bruggetje, langs een 'koninginneboom' met een hekje erom, schuin naar links de Stationsstraat in. Aan het eind rechts. Hier stopt de bus naar Gouda. Voor de bussen naar Rotterdam en Utrecht even doorlopen naar de rotonde.

Zie ook www.tevoet.nl

prachtige oude boerderijen aan. De bebouwing linten langs deze riviertjes zijn een lust voor het oog.

In Noordeloos worden beide oevers met elkaar verbonden door kleine witte boogbruggetjes. Wil je wat anders doen dan wandelen, dan kun je in Noordeloos deelnemen aan het Nederlands kampioenschap Kuiltjknikkersen, dat daar al meer dan dertig jaar achtereenvolgend wordt gehouden.

Eendenkooi Noordelose kade

Dit is een van de weinige overgebleven eendenkooien in de Alblasserwaard. De eendenkooi verplicht ons een ommetje te maken. Vanwege het afpaalrecht mogen we niet rechtdoor, maar moeten we rechtsaf naar de Melkweg. Vervolgens kunnen we via het bos de route over de kade weer bereiken.

Nieuwpoort

Dit vestingplaatsje (stadsrechten in 1283) is het waard om er even rond te lopen. Waar de Nieuwpoortse weg via een doorgang in de wal (coupure) de stad binnenkomt, stond vroeger de Gravelandse of Alblasserwaardse Poort. Lang was dit de enige toegangspoort tot de stad. Onder het stadhuis (anno 1696) ligt een inlaat-sluis. Deze sluis kon worden gebruikt voor het inunderen van de polders in de directe omgeving. Nieuwpoort maakte namelijk deel uit van de Oude Hollandse Waterlinie. Het mag duidelijk zijn dat de boeren in de omgeving niet zo gelukkig waren met het onder water laten lopen van de landerijen. Het stadhuis is dan ook over het sluisje gebouwd om sabotage te voorkomen.

Schoonhoven

Deze vestingstad en zilverstad is een uitstekende plek om de wandeling af te sluiten.

Teken

Let op! Op de kades is de kans groot dat je een teek oploopt.

Eeffien Huizing

Nadere informatie over deze wandeling

Afstand: Schelluinen - Schoonhoven 24 km (onverhard: 16,5 km, verhard: 7,5 km)

Openbaar Vervoer

Start: Bushalte Rijksweg Schelluinen. Te bereiken vanaf Gorinchem met lijn 76, 74 en 77 van Arriva. Vanaf Gelkenes (overzijde Lek bij Schoonhoven) met lijn 74 van Arriva. Op zondag rijdt lijn 74 als belbus (0900-1961). Groepen van vijf reizigers of meer moeten 24 uur van tevoren reserveren. Gorinchem is bereikbaar per trein. Schoonhoven is per bus (Connexion) bereikbaar vanuit Gouda, Rotterdam en Utrecht.

Horeca:

Nieuwpoort, Schoonhoven
 Noordeloos: Café Oud Kros (naast de kerk) pas vanaf 15.30 uur geopend; ma. gesloten.

Kaarten

Aanbevolen: Wandelklapper Alblasserwaard van uitgeverij Open Kaart in Den Haag ISBN 90-75437110
 Topografische kaart 1:50.000 38 oost + en klein stukje van 38 west.
 Topografische kaart 1:25.000 38 G + een klein stukje van 38 E, 38 D, en 38 B.

De Bosscheweg in het dorpje Biest-Houtakker

Rond Hilvarenbeek 40 km zandpad behouden

Door de inzet van een aantal organisaties, waaronder TeVoet, is in het kader van de landinrichting De Hilver 40 van de 60 km zandweg behouden.

Voorgeschiedenis

Ongeveer drie jaar geleden kwam een aantal organisaties op het gebied van natuurbehoud en heemkunde tot de ontdekking dat een groot aantal zandpaden dreigde te verdwijnen. Dit gebeurde in het kader van de landinrichting voor De Hilver, zeg maar de gemeente Hilvarenbeek en het Moergestelse deel van de gemeente Oisterwijk. Er is aangedrongen op een hernieuwde inventarisatie om de ecologische, cultuurhistorische en recreatieve waarden van de bedreigde paden in kaart te brengen. De Landinrichtingscommissie heeft dit opgepakt. Dat was ook het moment dat door de betreffende organisaties een 'Werkgroep Zandpaden De Hilver' is opgericht. Een lid van TeVoet coördineert deze werkgroep.

Paden ingepast

Leden van de werkgroep hebben niet alleen een rol gespeeld bij het opstellen van bovengenoemde inventarisatie, ze hebben ook deelgenomen aan de zogeheten coderingscommissie van de landinrichting. Deze commissie waardeert de geïnventariseerde paden naar de mate waarin ze gespaard moeten blijven. Deze waardering is van belang voor het opstellen van het *Plan van Toedeling*. Uiteindelijk is in april van dit jaar gebleken dat circa 40 km van de in totaal 60 km bedreigd pad ingepast kon worden en in principe gehandhaafd blijft. Nu loopt nog wel de bezwaarprocedure tegen het gehele Plan van Toedeling, maar de verwachting is dat dit geen nadelige effecten meer zal hebben voor de zandpaden.

Zandpadenplan

Alhoewel de Werkgroep Zandpaden hiermee al een mooi succes had geboekt, realiseerde zij zich dat het evenzeer van belang is dat de paden ook in de toekomst bewaard blijven. Dat kan het beste door er een duidelijke functie aan toe te kennen. Tegen die achtergrond is er een integraal *Zandpadenplan De Hilver* opgesteld. Dit plan is door de beide gemeenten als uitgangspunt overgenomen. Een belangrijk onderdeel daarvan is het recreatieve routestelsel. Er is een compleet net van wandelpaden aangegeven, dat fijnmazig is en vooral rekening houdt met ommetjes van

uit de woonkernen. Ook zijn daarin de bestaande wandelroutes van het Land van de Hilver opgenomen (zie *Lopend Vuur* van september 2003). Verder is aandacht besteed aan ontbrekende schakels in het routestelsel. De landinrichting heeft enkele hiervan reeds kunnen inpassen in het Plan van Toedeling

Wandelknooppuntenstelsel

Momenteel wordt gewerkt aan het opzetten van een wandelknooppuntenstelsel, waarin zoveel mogelijk de ideeën van het Zandpadenplan zijn opgenomen. Er wordt aansluiting gezocht bij soortgelijke omliggende initiatieven, zoals de knooppuntenstelsels van de regio Eindhoven, de Baronie van Breda en Oirschot. Het type bewegwijzering zal in ieder geval hetzelfde zijn en in elkaar passen. Ook wordt afgestemd met Belgische initiatieven. Het projectvoorstel is gereed en subsidies zijn reeds toegezegd. De gemeentebesturen zullen in november beslissen. Waarschijnlijk zal ook de gemeente Goirle meedoen, waardoor er geen gat valt richting De Baronie.

Nieuwe schakels en inrichting

De Werkgroep Zandpaden wil proberen zoveel mogelijk nieuwe wandelmogelijkheden in te passen in het knooppuntenstelsel, met name door de ontbrekende schakels in te vullen. Een belangrijke verbetering zal bijvoorbeeld de mogelijkheid zijn om over een nieuwe stuw over de Reusel bij Moergestel het prachtige wandelgebied rond het Hildsven te bereiken. De werkgroep is met de landinrichting in gesprek om te bereiken dat die stuw door voetgangers belopen mag worden, en om laarzenpaden aan te leggen in het beekdal. Ook in andere delen van landinrichting De Hilver, waar nieuwe natuur wordt gemaakt, wordt overlegd over inpassing van wandelpaden. In een later stadium gaat de werkgroep proberen nog een aantal Veermanpaden te realiseren. Vanwege de lopende bezwaarprocedure rond de landinrichting is dat momenteel niet goed mogelijk.

Als tweede fase wil de werkgroep de inrichting van paden proberen te verbeteren. Bij de ingepaste paden zijn er enkele die geen auto-ontsluitingsfunctie meer

hebben. Die paden kunnen dan specifiek voor de wandelaar worden ingericht door ze met een hek voor gemotoriseerd verkeer af te sluiten en overstappen aan te brengen. Ook kan meer werk gemaakt worden van de beplanting (landschapsverbetering) en kan meubilair – zoals picknickbanken, uitzichttorens en bruggetjes – aangebracht worden. Dit zal in nauw overleg met de gemeenten opgezet worden.

Nieuwe fiets/voetgangersbrug over N269

Daarop vooruitlopend heeft de werkgroep geprobeerd om een geplande nieuwe fietsbrug over de provinciale weg Tilburg – Hilvarenbeek – Reusel een stukje opgeschoven te krijgen, waardoor een eeuwenoude handelsroute tussen Antwerpen en Den Bosch in ere hersteld zou kunnen worden. Een groot deel van deze Bosschebaan is nog als zandpad aanwezig en is opgenomen in het wandelknooppuntenstelsel. De fietsbrug zou de ontbrekende schakel kunnen opheffen. Jammer genoeg waren de voorbereidingen bij de provincie al te ver gevorderd. Momenteel wordt de fietsbrug aangelegd ter hoogte van de turborotonde bij de afslag Hilvarenbeek-Noord in de N269, de weg van Tilburg naar Reusel. Hoewel het idee van de Werkgroep dus geen doorgang kon vinden, gaat al met al de oversteekbaarheid van N269 er met sprongen op vooruit. Eind dit jaar is een en ander gereed.

Dré Rennen

De werkgroep zandpaden Hilvarenbeek aan het werk in het veld

Klompenspad "Het Derde Erf"

De klompenspaden zijn een initiatief van onder andere Landschapsbeheer Utrecht. Op de website zet deze organisatie de klompenspaden neer als 'historische voetpaden'.

De naam klompenspad is daarmee enigszins misleidend.

Bij een klompenspad denk je in de eerste plaats aan een pad door het boerenland, niet direct aan een historisch pad.

Volgens Landschapsbeheer Utrecht wordt door het zichtbaar maken en herstellen van oude paden een deel van de identiteit van het historisch landschap hersteld. "Voetpaden vertellen bewoners en recreanten over de geschiedenis van hun omgeving. Als groene linten in het landschap zijn voetpaden dus ecologisch, recreatief én cultuurhistorisch interessant."

Ook zonder deze voorkennis vraag je je op het klompenspad "Het Derde Erf" af waarom dit een klompenspad wordt genoemd. Het heeft weinig met klompen te maken. Je krijgt het advies stevige wandelschoenen aan te trekken... En zelfs dat is op de hele route slechts over een afstand van ongeveer vijftig meter nodig als het erg nat is, verder kun je het zonder problemen met je dagelijkse schoeisel af. Nee, de charme van dit klompenspad heeft niets met klompen te maken. Wel met historisch landschap – het is alleen jammer dat je daar pas laat achter komt. Het komt misschien ook door de route zelf.

Boerenlandvermaak

Het startpunt ligt bij de historische boerderij "Het Derde Erf". Daar worden we niet op de historie van deze boerderij geattendeerd, maar direct met het hedendaagse 'boerenlandvermaak' geconfronteerd. Omringd door jolige boerengolfers en vrouwen achter wandelwagens beginnen we aan de wandeling. Van lieverlee wordt het rustiger, maar dan moeten we al snel een asfaltweg op om een spoorlijn te kunnen kruisen. Tot dan stemt het pad nog niet tot veel vrolijkheid. De klompenspadstickers verbleken en zijn slecht zichtbaar/vindbaar op grijze lantaarnpalen. De brochure vermeldt gelukkig dat we door een weidevogelgebied lopen en ook de slootkanten beloven veel, maar wel voor een ander jaargetijde.

Een echtpaar uit Montfoort heeft de route gevonden in het AD. Ze maken regelmatig een zondagse wandeling en dit was redelijk in de buurt. Ze stappen stevig door en wekken de indruk te wandelen om te wandelen.

Langs de Eem

Het onverharde jaagpad langs de Eem biedt vervolgens een aangename afwisseling. Zowel links als rechts kijken we met plezier naar de omgeving. Links, aan de overkant van de Eem, zijn de bossen van landgoed Coelhorst te zien. Rechts hebben we een mooi uitzicht over de lager gelegen weiden. Maar voor ons doemt de waterzuiveringsinstallatie op. We vragen ons af waarom we deze kant op worden

OM TE LOPEN

Het derde Erf

Deze rondwandeling heeft een lengte van 9 of 8 km. Tijdens het broedseizoen is de Eemdijk niet in de route opgenomen. Desgewenst is de route tot 5 km in te korten. Honden zijn niet toegestaan. De routefolder met kaartje kunt u downloaden via www.landschapsbeheerutrecht.nl of <http://klompenspaden.indegeldersevallei.nl>. Deze brochure (pdf) ziet er keurig uit, maar is niet handig te printen. De brochure is ook verkrijgbaar (€ 2,00) bij boerderij Het Derde Erf. Tussen oktober en april alleen op afspraak geopend. Vanuit Amersfoort is het Derde Erf bereikbaar met buslijn 70, elk half uur ook op zondag. Om te starten bij Het Derde Erf, uitstappen halte De Birk. Om te starten bij restaurant Het Witte Huis, uitstappen halte Zandlaan.

geleid. Op het jaagpad linksaf, was dat niet veel mooier geweest? De brochure biedt uitkomst. Aan het eind van het jaagpad komen we even later uit op de Melksteeg, een historisch pad. Aan de ene kant loopt pal langs dit pad een asfaltweg en aan de andere kant ligt, verscholen achter een bomenrij, de bebouwing van Amersfoort. Maar we zijn blij dat we de waterzuiveringsinstallatie achter ons hebben gelaten en in een mooi laantje lopen. En ach, op de asfaltweg rijdt vrijwel geen verkeer.

Na een vervelend stukje Pieter van Breemenweg, waar veel verkeer is, kruisen we de spoorlijn weer en begint de route langzaam te veranderen in een boswandeling. Eigenlijk wordt het een parkwandeling. Het park Birkhoven is op deze mooie zondag echt een stadspark, met veel jonge gezinnen en kuierende oudjes.

Geen wandelaars, maar boerengolfers

Dat is een beetje een vreemde gewaarwording als je nog het idee hebt dat je op een klompenspad loopt. De routepaaltjes zijn hier overvloedig aanwezig, maar op cruciale splitsingen staan ze verkeerd. Even later lopen we de Korte Duinen in. Het pad loopt heel aardig over een hoger gelegen rand langs de zandverstuiving. Daarna bereiken we toch een beetje onvoldaan het eindpunt. Zeker, het was een zeer afwisselende wandeling. Maar een klompenspad, nee.

Henk Krikke

Uitgebreide informatie bij de start van de route

Landschapsveiling Ooijpolder

De wandelaar komt steeds meer aan zijn trekken in de Ooijpolder bij Nijmegen. Met de in september gehouden Landschapsveiling zijn er weer enkele stukjes wandelpad bij gekomen.

Via Natura

De Ooijpolder had zaterdag 14 september de primeur van een Landschapsveiling. Deze veiling heeft 110.000 euro opgebracht. Bedrijven en particulieren hebben geboden op landschapselementen. Je kon niet echt eigenaar worden van een boom, haag, kruidenstrook of weide, maar met jouw bijdrage kan wel het onderhoud gedurende tien jaar worden gefinancierd. Dat onderhoud wordt door de huidige grondeigenaren, agrariërs in dit geval, uitgevoerd.

Ook het onderhoud van een wandelpad is geveld, evenals van een bruggetje – volgens de leverancier onderhoudsarm – over Het Meertje. Dit is een watergang die van het Hollands-Duitse gemaal bij de Nijmeegse Waalbrug parallel aan de stuw-wal richting Ubbergen, Beek en Wylerbergermeer loopt. Daarmee zijn de wandelmogelijkheden in de Ooijpolder weer een stukje uitgebreid.

De Landschapsveiling was opgezet door Via Natura, een landschapsfonds met als doel het in stand houden en versterken van de kwaliteit van het agrarische cultuurlandschap. Ook wil Via Natura het landschap ontsluiten door de aanleg van vrij toegankelijke wandelpaden.

Maatwerk

"De wandelmogelijkheden vormen één geheel met ons natuurplan, met het beheer van het aan te leggen natuurnetwerk," zegt Arno van der Kruis. Hij werkt voor *De Ploegdriever*, een vereniging die landschapsbeheer stimuleert en uitvoert en nauw betrokken is bij de activiteiten van Via Natura. Die koppeling van wandelen en landschapsbeheer was een van de redenen om geen gebruik te maken van de financiële regeling voor boerenlandpaden, de zogenaamde Veermanregeling voor 1000 km boerenlandpad. "Regelingen stellen zo hun eigen eisen, waar we niet altijd goed mee uit de voeten kunnen. Wij willen graag meer maatwerk, rekening houden met de wensen in het gebied." Als voorbeeld noemt hij de breedte van de natuurstroken. Volgens de regelingen mogen die vaak maar vijf of tien meter breed zijn, "in plaats van de door ons beoogde vijftien meter. Ook is onze voorkeur uitgegaan naar een soort haag die niet hoeft te worden gesnoeid. Een onderhoudsvergoeding is dan niet mogelijk." Vandaar dat via de Landschapsveiling is gezocht naar alternatieve financiering. Via Natura is duidelijk niet vies van experimenteren.

Voor de wandelaar

Het nu gevelde wandelpad is niet het eerste en ook niet het laatste dat Via Natura voor ogen staat voor de wandelaar. Op onze wandeling (zie wandelroute) lopen we het merendeel eens langs. Ook buiten de Ooijpolder is Via Natura actief. Net ten noorden van de kom van Groesbeek legt Arno van der Kruis de laatste hand aan een projectvoorstel voor het Aldemeulenpad. Het moet een alternatief vormen voor het Pieterpad ter plaatse. Ook is een verbinding met het Bevrijdingsmuseum voorzien. In de omgeving van het Groesbeekse kerkdorp De Horst is al een viertal natuurpercelen ingericht én toegankelijk gemaakt voor de wandelaar. In het volgende nummer van *Lopend Vuur* gaan we daar eens lopen. Dan zien we gelijk de houten naambordjes die langs de zandpaden zijn geplaatst om het netwerk van oude (openbare) wandelpaden zichtbaar te maken.

Sportief overstapje dat mountainbikers weert

Zeelandsche Hof

In de Ooijpolder zelf kan er binnenkort ook worden gelopen over boerenland: bij de Zeelandsche Hof tussen Leuth en Millingen. Ook in dit project van Via Natura gaan landschapsversterking en toegankelijkheid hand in hand. Dit najaar moet nog een bruggetje worden aangelegd. Dan kun je vanaf de Zeelandse Straat naar de Zeelandsche Hof lopen, waar in het seizoen een terras is en je kunt kamperen. Het pad gaat verder naar de Zeelandsche Wässerung. Officieel mag je nog niet wandelen over het schouwpad langs deze Wässerung, die tegelijk de landsgrens vormt. "Het waterschap Rivierenland is niet zo toeschietelijk, maar recent heeft het bestuur tot een verruiming van het recreatief medegebruik besloten," aldus Van der Kruis.

In de planning van Via Natura zit een ommetje vanuit Millingen, een pad naar het Duitse dorpje Niel en een verbinding in westelijke richting, de kant van Leuth op, over het schouwpad. Het Pieterpad kan hier zeker van profiteren, als de lange saai Zeelandse Straat kan worden ingeruild tegen het schouwpad. Nu kun je trouwens al over een onverharde weg (de Hoefse Weg) naar het Duitse dorpje Bimmen en vandaar over de Waaldijk naar het informatiecentrum de Gelderse poort in Millingen.

Harry Benschop

R o u t e b e s c h r i j v i n g ▼

Wandelen in de Ooijpolder met 'Via Natura'

Het beginpunt van de wandeling door de Ooijpolder, waarop we enkele projecten van Via Natura tegenkomen, is Ubbergen. Vanaf bushalte 'Ubbergse Holleweg' (lijn 80 vanaf Nijmegen) loop je via de Ubbergsedijk naar beneden naar de rijksweg. Via twee klaphekjes steek je deze over. Je begrijpt meteen waarom Via Natura hier ijvert voor een voetgangersbrug over de weg, want tien tegen een dat je enkele minuten moet wachten om veilig aan de overkant te komen. Met zo'n brug ontstaat voor de wandelaar een veilige verbinding vanaf de stuwwal naar de polder. (Een veiliger manier om de weg over te steken is bij het benzinstation; uitstappen bij de halte Pompweg. Nadeel is dat je dan een stuk min of meer door de berm van de rijksweg moet lopen.)

Veilig aan de overkant volg je de parallelweg RA. Vervolgens LA over een modderig pad naar het pontje van Persingen. Dit zelfbedieningspontje over Het Meertje is een jaar geleden in de vaart gekomen, als onderdeel van een verbinding tussen de stuwwal door de polder naar de Waal. Door de polder, van Persingen naar het

kerkje van Oud Ooij, komt binnenkort een verbinding gereed, voor de wandelaar én voor de 'natuur'. De plannen verkeren in een vergevorderd stadium, aldus de woordvoerder van Via Natura. De gemeente Nijmegen is bereid diep in de buidel te tasten voor deze verbinding op het grondgebied van Ubbergen, juist omdat deze voor Nijmegenaren een ideale uitlopmogelijkheid biedt. Nu moeten we op de eerste kruising nog RA (Persingsedijk) in de richting van het opvallende kerkje van Persingen.

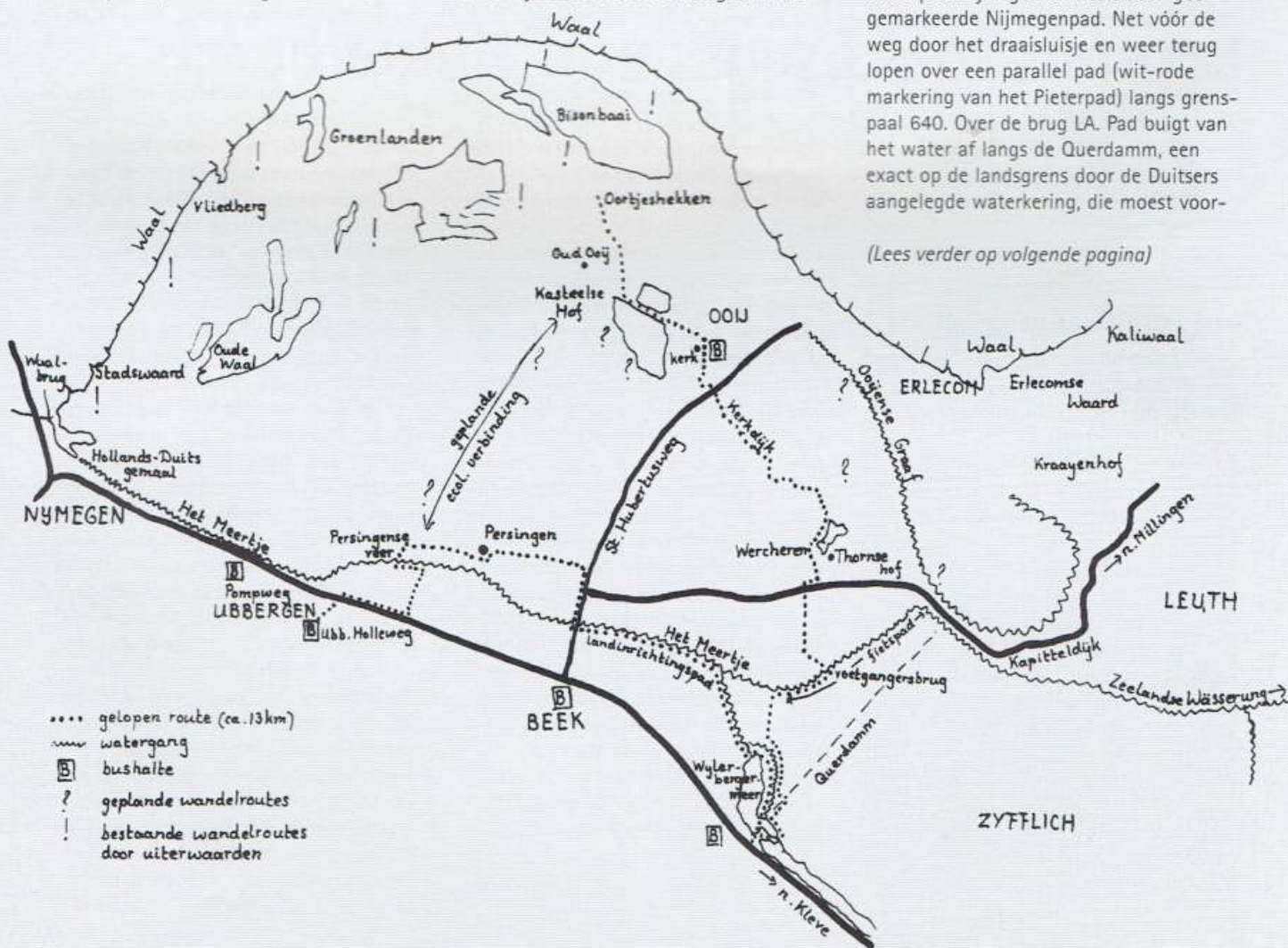
Daar staat ook een van de tien schildersezels, neergezet om het verleden op sprekende wijze naar voren te brengen. In het

begin van de 19e eeuw 'ontdekten' Nederlandse kunstenaars de Ubbergse stuwwal en raakten onder de indruk van de onnederlandse hoogteverschillen. Met de vele romantische motieven in de omgeving heeft het veel schilderijen opgeleverd.

Vorbij het kerkje van Persingen lopen we door naar de St. Hubertusweg (van Beek naar Ooij). RA over het fietspad, langs de rotonde en direct na de brug LA, over het graspad langs Het Meertje. Dit pad – je ziet er zelden wandelaars, er staat ook geen enkele markering of bordje bij – is nog niet zolang geleden in de landinrichting aangelegd. Het stelt je in staat naar het recreatiegebied van het Wylerbergermeer te gaan, op zo'n manier dat je niet elk moment wordt opgeschrikt door auto's. Ik kwam er zelfs een ijsvogeltje tegen.

Aan het eind van het pad LA over een fietspad. Even verder na een bruggetje RA door een sluishek een onverhard pad langs het meer volgen, aan de rustige kant. Twee routes lopen er zelfs overheen: het streekpad Nijmegen en het blauw-geel gemarkeerde Nijmegenpad. Net vóór de weg door het draaisluisje en weer terug lopen over een parallel pad (wit-rode markering van het Pieterpad) langs grenspaal 640. Over de brug LA. Pad buigt van het water af langs de Querdamm, een exact op de landsgrens door de Duitsers aangelegde waterkering, die moest voor-

(Lees verder op volgende pagina)

komen dat het achterliggende gebied onderliep. Het eerste stuk is de Querdamm helemaal begroeid. Eerste onverharde weg LA, en op fietspad RA.

Je ziet het in de landschapsveiling geveilde bruggetje al liggen. Het is 21 meter lang en één meter breed. Het mocht niet te veel opvallen in het landschap en is daarom gelijk aan het maaiveld aangelegd. Alleen de maaiboot van het waterschap moet eronderdoor kunnen. Aan je rechterhand zie je de kale Querdamm, een onverhard pad lijkt ernaartoe te lopen. Jammer dat je nog niet over de Querdamm, of over een honderd meter ervoor gelegen struweelstrook, naar de Kapitteldijk kunt lopen. Dat is heel wat aantrekkelijker dan de nu door Via Natura ingetekende verbinding over het fietspad om tot een wandelommetje over boerenland te komen. Misschien nog een idee?

Op onze wandeling maken we nu gebruik van het bruggetje (LA dus) en komen op het land van boer Zeger Stappershoef. Hier is midden in het land ook de Landschapsveiling gehouden; bordjes herinnerden er in oktober nog aan. Je loopt over gras langs en door verschillen-

de struweelstroken naar de weg. Oversteken en RA over het fietspad en bij de eerste perceelscheiding LA, een mooi doorsteekje over boerenland naar de buurtschap Wercheren. Ter hoogte van het water via een smal en onopvallend overstapje RA over de verharde weg naar de Kerkdijk.

Langs de Ooijsche Graaf heeft Via Natura ook plannen voor een wandelverbinding. Een prima idee, want het is nu een ontbrekende schakel tussen de toegankelijke uiterwaarden tussen Nijmegen en de Bisonbaai bij Ooij aan de ene kant en de Millingerwaard aan de andere kant.

Nu gaan we LA over de Kerkdijk, geen straf als er niet veel ander verkeer over rijdt, een kronkelende dijk langs dijkdoorbraken met prachtige vergezichten. Hij leidt naar de kerk van Ooij. Vlak voor het dorp kun je nog een klein stukje door een natuurgebiedje lopen.

Aan de andere kant van het dorp ligt de Kasteelse Hof. Mogelijk komt er ook nog een verbinding langs de zuidzijde van de kleiputten naartoe, gelijk een fraai dorpsommetje. Op het terrein van de Kasteelse

OM TE LOPEN

Ooijpolder

Ubbergen en Ooij zijn bereikbaar met bus 80 vanuit Nijmegen, elk half uur ('s zondags een vurdienst). Meer informatie over de projecten van Via Natura op www.vianatura.nl, www.ploegdriever.nl en www.ooijpolder-groesbeek.nl.

Hof komen ook wandelpaden en een mogelijkheid voor de eigenaar een aantrekkelijk rondje met de paardenkoets te rijden. Vanaf de Kasteelse Hof kun je óf over de Spruitenkamp óf een straat verder in de richting van het bekende huiskamercafé Oortjeshekken. Wie zin heeft kan verder door de Groenlanden door de uiterwaarden naar de Waalbrug bij Nijmegen lopen. Deze route is al in *Lopend Vuur* van maart 2006 beschreven.

Over opheffen spoorovergangen

Een mistige discussie in Halderberge

Rond Oudenbosch dreigen enkele spoorwegovergangen te worden afgesloten.

De gemeenteraad van Halderberge, waar Oudenbosch onder valt, liet zich medio september informeren over de gevolgen. TeVoet was erbij.

Een concreet voorstel over opheffing van overgangen lag niet voor tijdens het zogenoemde Informatiepodium van de gemeenteraad. Dat maakte het discussiëren lastig. De gemeenteraad wilde wel eens de mening horen van inwoners en belangenorganisaties over de vraag: "Wat zou u ervan vinden als er bij u in de buurt een spoorwegovergang wordt opgeheven?" En, mocht de opheffing doorgaan: "Aan welke randvoorwaarden zou deze opheffing dan moeten voldoen?" TeVoet heeft gewezen op de verdere 'verhokking' van het landschap, in een omgeving die toch al behoorlijk wordt geplaagd door onneembare barrières van de A17, Mark en andere waterwegen. De opheffing

van spoorovergangen vermindert de recreatieve aantrekkelijkheid van de streek. Bovendien moet worden gevreesd voor onveiligere situaties voor wandelaars en fietsers op de (weinig) overblijvende doorgaande wegen. Daarbij komt nog dat de maaswijdte tussen spoorovergangen, zeker ten noorden van Oudenbosch, toch al fors is.

Maatwerk

Mocht er worden besloten tot opheffing, dan is volgens TeVoet maatwerk per overgang noodzakelijk. Een algemeen recept is niet te geven. Tegenover de aanwezige raadsleden is met nadruk naar voren gebracht dat omrijden voor wandelaars, fietsers en ruiters een groot probleem vormt, in tegenstelling tot voor auto's. Nieuwe parallelwegen langs het spoor om bij een overblijvende spoorovergang te komen, blinken veelal ook niet uit in aantrekkelijkheid voor een recreatief ommetje. Selectieve afsluiting, alleen voor motorvoertuigen, kan dan een uitkomst bieden voor overwegen die van belang zijn voor recreatief verkeer.

Oude stramien

De vertegenwoordiger van ProRail bij het Informatiepodium onderschreef het pleidooi voor selectieve afsluiting op zich, evenals de nieuwe wind die er na het Algemeen Overleg in de Tweede Kamer over de problematiek van de spoorovergangen in Den Haag waait: de veiligheidsdoelstellingen zijn al gehaald, per geval moeten de gevolgen voor recreatief verkeer bekeken worden, enzovoort. Maar hij voegde eraan toe: "Of dit kan gelden voor al gemaakte afspraken, lijkt mij niet. ProRail heeft niet de vrijheid deze aan te passen!" Met andere woorden, in Halderberge gaan we 'gewoon door op het oude stramien van uitruil van volledig te sluiten overwegen voor een flinke zak geld! Geld dat de gemeente dan kan gebruiken voor de aanleg van parallelwegen en dure onderdoorgangen. Daarop wilde iedereen in de zaal weten welke afspraken er dan liggen tussen de gemeente en ProRail. Staat er iets op papier over het aantal overgangen dat moet worden afgesloten, en welke dat zijn? Over welke spoorlijn hebben we het eigenlijk, want door de gemeente loopt ook nog de spoorlijn van Roosendaal naar Breda. Wanneer moet de gemeente een

Actiewandeling TeVoet Noord-Holland

Kroegentocht over kades en dijken

Hoog op de dijk door het lange gras of over een zompige kade onder aan de dijk, dit is Noord-Holland ten voeten uit. Als er nog iemand twijfelt over dé identiteit van Nederland, dan raad ik die persoon aan hier te gaan kijken.

Elk jaar organiseert regio Noord-Holland van TeVoet een actiewandeling om de aandacht te vestigen op noodzakelijke verbeteringen voor de wandelaar. Dankzij een tijdelijke brug of toestemming voor het belopen van een particuliere kade zijn het eenmalige kansen voor het ontdekken van de mooiste stukjes Nederland. Dit jaar was de beurt aan de Eilandspolder, ontstaan in de elfde en dertiende eeuw tussen de meren Schermer en Beemster. Door inklinking van de veengrond ligt de polder inmiddels lager dan zijn burens en de kavels zijn er ook kleiner en onregelmatiger. De bochtige kades maken het wandelen afwisselend en soms verrassend, maar jammer genoeg zijn kleine stukjes niet toegankelijk – behalve dan eind september, speciaal voor TeVoet.

Onder leiding van regiocoördinator Fred Triep gingen we op pad. Met een routebeschrijving, verkrijgbaar in een café in De Rijp, was de wandeling echter ook zelfstandig te doen. "Het valt niet mee om elk jaar een route te maken die grotendeels toegankelijk is, maar ook nog aandacht voor verbetering vraagt," vertelde Triep. Over belangstelling had hij niet te klagen, want verdeeld over verschillende groepjes liepen enkele tientallen mensen de route langs West-Grafdijk, Driehuizen, Grootchermer en Graft. In alle dorpen was er een café om bij te komen van de kille druilerigheid, waardoor de looptocht gaandeweg het karakter van een kroegentocht kreeg. Een extra reden voor herhaling op een zonnige dag.

Kees Rotteveel

Speciale markering voor een unieke wandeling

besluit over onttrekking hebben genomen om aanspraak te kunnen maken op de 'zak met geld'? En ligt er een relatie met een geplande rondweg rond Oudenbosch, waarvan het tracé nog niet vastligt en die ook voor politieke commotie zorgt binnen de gemeente? De vertegenwoordiger van ProRail gaf aan "het geld mee terug te nemen naar Utrecht als niet tijdig een besluit wordt genomen, vóór 2008".

Overeenkomst

In eerste instantie ontkende wethouder Brans het bestaan van een afspraak. Na ampele discussie zegde hij toe dat "als er zo'n overeenkomst tussen gemeente en ProRail is, deze kan worden ingezien". Op uitdrukkelijk verzoek heeft TeVoet de overeenkomst enkele weken na het Informatiepodium toegezonden gekregen. De overeenkomst dateert van januari 2004. Al sinds 1997 probeert ProRail afspraken met de gemeente te maken. De overeenkomst komt neer op het opheffen van drie met name genoemde overwegen aan de zuidkant van Oudenbosch, waarvoor één ongelijkvloerse kruising in de plaats komt. Ook wordt een overweg in het landelijk gebied tussen Oudenbosch en Roosendaal (in de St. Maartenstraat) opgeheven, waarvoor een omrijroute is gepland. Eventueel komen andere overwegen in aanmerking voor onttrekking aan het openbaar verkeer als het bij een of

meer van de vier genoemde niet lukt, maar dan kan er sprake zijn van een andere bijdrage aan de gemeente. Nu gaat het om een maximale bijdrage van 9,7 miljoen, voor het opheffen van de vier overwegen en de compenserende maatregelen. Uiterlijk 31 december 2007 moeten de noodzakelijke onttrekkingsprocedures met goed gevolg zijn doorlopen. Heel concreet allemaal. Vreemd dat deze informatie niet op het Informatiepodium over tafel kon gaan.

Alle op te heffen overgangen zijn in het project Recreatie&Overwegen getypeerd als 'van groot recreatief belang'. Het grootste probleem lijkt zich voor te doen bij de overgang in de St. Maartenstraat. TeVoet probeert in de zijlijn van de overwegenproblematiek enkele andere zaken aan te kaarten. Voorbeelden zijn het herstel van een oud kerkenpad ten noorden van Oudenbosch naar de spoorovergang aan de Torendreef, herstel van een fiets/voetgangersbrug over de Mark naar Standdaarbuiten en een verbinding van de Hoevense Beemden naar het gebied ten noorden van Etten-Leur over de Laakse Haven.

Harry Benschop

Naschrift: eind oktober werd bekend dat B&W op 29 november a.s. de raad het voornemen voorlegt om de drie overgangen ten zuiden van Oudenbosch af te sluiten, in combinatie met de aanleg van een tunnel in de nieuwe rondweg. Ook wil B&W een vierde overweg afsluiten: de Noordhoeksestraat, één kilometer noordelijker gelegen dan de St. Maartenstraat. Met ProRail is wel gesproken over selectieve sluiting van de Noordhoeksestraat (in het project Recreatie&Overwegen ook getypeerd als 'van groot recreatief belang'; langs deze straat ligt dicht bij het spoor een minicamping). Dat is echter vooralsnog niet gehonoreerd in het B&W-voorstel.

Overgang in Cromvoirtsepad gered voor wandelaars?

Onder druk van het hoger beroep door wandelaars lijkt de gemeente Vught haar besluit uit 2005 tot opheffing van de spoorwegovergang Cromvoirtsepad in te trekken. Eind oktober, twee dagen voor het hoger beroep, heeft B&W besloten de gemeenteraad voor te stellen om het onttrekkingsbesluit in te trekken. Daarbij wil B&W de overweg afsluiten voor het autoverkeer, maar wel openhouden voor wandelaars, fietsers en ruiters. Zo'n selectieve sluiting wordt al langer bepleit door TeVoet en de Fietsersbond.

Activiteitenkalender

Nieujaarswandeling

Dinsdag 1 januari 2008 [1]

Uitwaaien en opnieuw beginnen – 12 km

Start: 11.45 NS Station Delft

Uitwaaien in Midden-Delfland op Nieujaarsdag

Natuurlijk wordt op Nieujaarsdag weer de wandeling over het dijklichaam van de A4 door Midden-Delfland gehouden. Voor de tiende keer alweer! Het kan nog steeds, zonder lawaai en uitlaatgassen en een A4 slechts als stippellijn op de kaart, maar hoe lang nog? Hoe lang kunnen we hier nog de stilte ervaren die in de Randstad bijna nergens meer bestaat?

Deze wandeling van ongeveer 12 km is een initiatief van de Midden-Delfland Vereniging, TeVoet, Stichting Stop RW19/A4, Fietsersbond, Rover, Milieudefensie, KNNV, NIVON, PvdA-afdeling Delft, Groen-Links-afdeling Delft en the International Institute for the Urban Environment.

We verzamelen om 11.45 uur in de hal van het station in Delft, van waar we de trein nemen naar Schiedam-Nieuwland. Tramlijn 1 brengt ons naar de Brederoweg (uitstappen Bachplein), waar we om ongeveer 12.45 uur (ter info, voor wie aldaar wil aansluiten) het zandlichaam opgaan. Ter afsluiting zullen we in de binnenstad van Delft deze tiende nieuwjaarswandeling op passende en feestelijke wijze vieren.

Onderweg is er geen horeca, dus neem zelf een thermoskan met warme drank en restanten oliebollen mee.

Nadere inlichtingen en aanmelding: liefst per e-mail (zomerkip@wanadoo.nl), anders per telefoon bij Janneke Zomervrucht (06-44158361)

Nieujaarswandeling

Zaterdag 12 januari 2008 [2]

Start: 10.30 uur vanaf het Piet Soerplein te Havelte

Oefenterrein en oude heide – 17 km

Rondwandeling van 17 km bij Havelte over oefenterrein en oude heide. Uit de serie Dagwandelingen. Uitgave Werkgroep (nr.7) Info en opgave: Geesje Wesselijs, wandelcoördinator. 050 3120917. paulwess@home.nl

Nieujaarswandeling

zondag 13 januari 2008 [3]

Start: 10.30 uur NS Station Gouda Goverwelle
Terugreis: vanaf NS Station Gouda Centraal

De Groene rand van Gouda – 17 km

Deze Nieujaarswandeling voert over bekende en onbekende stukken wandelpad met een mooie mix van verhard en onverhard.

We wandelen via de Steinse Tiendweg naar het nieuwe boerenlandpad van Teus de Boer, eigenaar van kaasboerderij De Twee Hoeven. Over het jaagpad gaan we naar Haastrecht voor de koffie. Via het Haastrechtse Bos en de voor velen onbekende Schenkelkade bereiken we 't Beijersche, met zijn karakteristieke boerderijen. Het Beijersche wegje en de Gouderakse Tiendweg brengen ons uiteindelijk naar Gouda, waar we op de Markt bij Café Central het glas heffen op het nieuwe jaar.

Info: e.j.a.huizing@planet.nl

Aanmelden niet nodig

Aankomst trein in Gouda-Goverwelle uit de richting Amsterdam: 10.12; Rotterdam: 10.18; Den Haag: 10.26; Utrecht: 10.30 (dienstregeling 2007!)

Meer informatie over deze wandelingen, en de laatste aanvullingen, vindt u in de agenda op onze website www.tevoet.nl

KORT NIEUWS • KORT NIEUWS • KORT NIEUWS • KORT NIEUWS • KORT NIEUWS

Beestachtig spannende wandelroute

Tussen Ommen en Hardenberg in het Overijsselse Vechtdal is een spannende kindervandelroute geopend, het Wolvenspoor.

Bij het volgen van de sporen, het jagen op wild en het kruipen door een dassenburcht moeten de kinderen (in de leeftijd van 6 tot 11) zich als wolven gedragen. De kinderen mogen weer echt het bos in zonder zich te bekommeren om paden en wegen. De tocht duurt ongeveer 2,5 uur. Voor de (groot)ouders is het pad gemarkeerd met wolvensporen.

De route start bij restaurant De Bootsman aan de Coevorderweg 19, waar ook het benodigde rugzakje met opdrachtenboekje en benodigde attributen te koop is (€ 5,95).

2 en 3 februari 2008 in Amsterdam Fiets- en Wandelbeurs: veel praktische informatie voor wandelaars

Wandelen mag zich nog steeds verheugen in een toenemende belangstelling: van het maken van een ommetje rond het dorp tot een adembenemende klim in de Himalaya. Voor iedere wandelaar biedt de Fiets- en Wandelbeurs informatie op maat.

Belevingsbeurs

De Fiets- en Wandelbeurs, die op 2 en 3 februari 2008 in de Amsterdamse RAI plaatsvindt, wordt opnieuw een belevingsbeurs. Behalve stands van reisorganisaties, verkeersbureaus, reisboekhandels en wandelschoenproducenten, zijn er ook veel wandelaars (en fietsers). Zij delen hun ervaringen met de bezoekers en geven een demonstratie van de materialen die ze gebruiken. In vergelijking met voorgaande beurzen is vooral het wandelprogramma fors uitgebreid: van wandelen over oer-Hollandse boerenlandpaden tot bergwandelen in de praktijk.

Op het Beneluxplein komt het wandelen in Nederland aan bod. Vanzelfsprekend zal TeVoet niet ontbreken. Verschillende regio's en gemeenten geven acte de présence om wandelaars over de wandelmogelijkheden ter plaatse te informeren. In het Pelgrimspaviljoen staan Pelgrimsreizen centraal, en dan niet alleen naar Santiago. Ook zal veel aandacht aan nieuwe ontwikkelingen worden besteed. Het wandelen met navigatiesystemen (GPS) is er een van. In simpele workshops kan de wandelaar ervaren of het iets voor hem is. Met je vragen kun je direct terecht bij bijvoorbeeld een Reisdokter. Slaapmatjes

kunnen worden getest en de Rugzaklopers demonstreren je precies hoe je met een rugzak omgaat.

Lezingen

Ten slotte is er een keur aan lezingen, met pakkende beelden. Vermeldenswaard is de lezing over de 40-daagse reis die Jolanda van Linschoten in 2006 in haar eentje te voet over IJsland maakte. Verder verzorgt Herman Vuijsje een Santiago-lezing en verhaalt Gerrit Jan Zwier over het westen van Ierland. TeVoet houdt een voordracht over de boerenlandpaden in Nederland: hoe die paden het gesloten platteland stukje bij beetje voor de wandelaar openleggen.

De Fiets- en Wandelbeurs wordt gehouden op zaterdag 2 en zondag 3 februari in de Amsterdam RAI; geopend van 10.00 tot 17.00 uur.

De toegang bedraagt €12,-. Leden van TeVoet krijgen **korting** bij inlevering van de bon.

Wandelaars informeren wandelaars Oproep voor informanten!

TeVoeters kunnen hun kennis over een wandelland delen met andere wandelaars. Heb je een favoriet land waar je al meer-malen bent geweest, of heb je een aansprekende route waar je veel van afweet? Dan kun je die kennis doorgeven tijdens de Fiets- en Wandelbeurs. De organisatie is met name op zoek naar informanten in 'de rand van Europa': Scandinavië, Oost-Europa, Zuid-Europa. Geïnteresseerd? Neem contact op met Vladimir Mars, de algemeen wandel-

coördinator van de beurs, telefoon 06-22921521 of 020-6841282 of mail naar vladimir.mars@freeler.nl.

Houd er rekening mee dat men verwacht dat je twee lange dagen aanwezig bent. Je kunt dan ook het beste een reisgenoot meenemen, zodat je even kunt pauzeren en zelf over de beurs kunt lopen. De informatie kun je presenteren op de manier die je zelf het leukst vindt: met een fotoboek, met een laptop, met kaarten, enz. Wat voor soort vragen komen erop je af? Laten we het zo zeggen: je moet wat weten van het openbaar vervoer, van de

overnachtingsmogelijkheden (van wildkamperen tot pensionnetjes), weten of er gemarkeerde paden zijn en of paden wel zijn te vinden, iets van de (wandel)traditie. Je moet, met andere woorden, antwoord kunnen geven op vragen die je zelf ook zou hebben over een onbekende bestemming.

Je krijgt vrijkaartjes voor de beurs en koffie- en theebonnen. Met de organisatie is afgesproken dat de vereniging TeVoet zonodig de reiskosten van TeVoet-leden die als informant optreden, voor haar rekening neemt.

KORTINGSBON

Geldig op 2 en 3 februari 2008 voor één persoon en niet in combinatie met andere aanbiedingen.

Bij inlevering van deze bon ontvangt u €2,- korting op de toegangsprijs. Normaal €12,- nu voor €10,-

lopend vuur

Fiets en Wandelbeurs

Verkeersadviseurs met een voorliefde. Voetgangers en fietsers verdienen beter!

Stationsplein 7A, 2801 AK Gouda
T 0182 520 870, F 0182 520 877
www.ligpart.nl, info@ligpart.nl

■ □ □ LIGTERMOET
■ □ □ & PARTNERS
adviseurs in verkeersbeleid